

«Մասիս»ը Մասիս Լերան Կատարին

Ծ.Խ. Օգոստոս 1, 2013ի առաւօտեան ժամը 6:30ին «Մասիս» շարքաթերթը արձանագրեց նուաճում մը եւս, երբ իր յօդուածագիրներէն՝ Յարութ Տէր Դաւիթեան, գայն բարձրացուց Արարատ-Մասիսի գագաթին, ինչպէս կը վկայէ մեր նկարը: Կը սպասեմք մեր յօդուածագրին առաջնորդած 13 հոգինոց խումբի Հայաստան-Վրաստան-Թուրքիա ուղեւորութեան տեղեկատուութեանց:

Հայաստան ձեռք ձգած է Չինական AR1A ռազմական սարքեր

Չինական ռազմական սարք, որմէ օժրուած է Հայաստան

Ազատութիւնն ուստիոկայանի տեղեկութիւններուն համաձայն, Հայաստանի Չինուած ուժերը վերջերս օժտուած են համազարկային կրակի հրթիռային նոր սարքերով, որոնց հեռահարութիւնը կը հասնի մինչեւ 130 քիլոմետրի:

«Մեր աղբիւրները, սակայն, չեն նշում համալիրների կոնկրետ թիւը՝ յաւելելով, թէ խօսքը չինական արտադրութեան AR1A համալիրների մասին է, որոնք համարում են ուսական նմանատիպ «ՍՄԵՐՁ» համալիրների արդիականացուած տարբերակը, աւելի հեռահար են, քան «ՍՄԵՐՁ»-ները, եւ որոնց մշակման գործում իրենց մասնակցութիւնն են ունեցել նաեւ Ռուսաստանի ռազմարդիւնաբերութեան համալիրի ձեռնարկութիւնները», - կը գրէ Ազատութիւնն ուստիոկայանի կայքէջը:

Հայաստանի պաշտպանութեան

նախարարի մամուլ քարտուղար Արծրուն Յովհաննիսեանը այս մասին Ազատութիւն կայանի հարցումին իբրեւ պատասխան ո՛չ հաստատած, ո՛չ ալ հերքած է AR1A նոր համալիրներու գնման մասին տեղեկութիւնը:

«Հայաստանի գինուած ուժերը մշտապէս համալրում են նորագոյն գինատեսակներով եւ բարձրացնում են մարտունակութիւնը: Այդ ձեռքբերումների մասին հանրութիւնը իրազեկուած է պարբերաբար: Մենք ունենք համալրման եւ ձեռքբերումների մեր յստակ պլանները եւ հետեւում ենք դրանց», - յայտնած է Յովհաննիսեանը:

Նշենք, որ պաշտպանութեան նախարար Սէյրան Օհանեան բազմիցս յայտարարած է, թէ նոր սպառազինութիւններու ձեռքբերման իմաստով շեշտը պիտի դրուի հեռահար եւ ճշգրիտ համակարգերու վրայ:

Սերժ Սարգսեան,- «Մեզ համար թերեւս ամենածեռնուուն կը լինէր ընտրութիւններուն Ալիեւի յաղթանակը»

«Հայաստանի համար եւ ոչ միայն Հայաստանի համար ժողովրդավարութեան ճանապարհով ընթացող հարեւաններն են ձեռնտու»: Նման յայտարարութիւն կատարած է Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեան՝ Ծաղկաձորի մէջ տեղի ունեցող «Բագէ-2013» համահայկական երիտասարդական հաւաքի մասնակիցներուն հետ իր ունեցած հանդիպման ժամանակ պատասխանելով հարցին, թէ Ատրպէյճանի մէջ կայանալիք նախագահական ընտրութիւններուն Հայաստանի համար ո՞վ է նախագահի առաւել նախընտրելի թեկնածուն:

«Այստեղից էլ եզրակացութիւն, որ որպէս հարեւան, յատկապէս որպէս բանակցային գործընկեր՝ մեզ միանշանակ ձեռնտու է ժողովրդավարական Ատրպէյճանը», - ըսած է Սարգսեան:

«Բայց եթէ այս հանգամանքը մի կողմ դնենք, հարցի պատասխանը հետեւեալն է՝ մեզ համար թերեւս ամենածեռնուուն կը լինէր, որ գործող նախագահ Իլհամ Ալիեւը յաղթէր», - յայտարարած է Սերժ Սարգսեան աւելցնելով. - «Մենք անկախ նրանից,

Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսեան

որ դժուարին, բայց երկար բանակցային ճանապարհ ենք անցել: Եւ գրեթէ ուրուագծուած է ինդրի լուծման ճանապարհը՝ գոնէ Մինսկի խմբի համանախագահների առաջարկած սկզբունքները հրապարակաւ ընդունուելը: Դրանց շուրջ արդէն չորս տարի է ակտիւ բանակցութիւններ ենք վարում»:

«Ճիշդ է հիմա ես չէի ասի, որ բանակցային պրոցեսը շատ ակտիւ է ընթանում, բայց այնու-

Շարք էջ 5

Լեռնային Ղարաբաղը կը մեկնաբանէ Թուրքիոյ նախագահի յայտարարութիւնը

Անցեալ շաբաթ Թուրքիոյ նախագահ Աբդուլա Գուլ յոյս յայտնած է, որ թրքալեզու պետութիւններու ղեկավարներու յառաջիկայ գագաթի ժողովներէն մէկը կարելի կ'ըլլայ կազմակերպել Լեռնային Ղարաբաղի մէջ: Գիւլ այս յայտարարութիւնը կատարած է Ատրպէյճանի Գաբալա քաղաքին մէջ:

Լեռնային Ղարաբաղի նախագահի խօսնակ Դաւիթ Բաբեան, «Ազատութիւն» ուստիոկայանի հետ զրոյցի ընթացքին մեկնաբանելով Թուրքիոյ նախագահի խօսքերը, ըսած է, որ յայտարարութիւնը կարելի է երկու ձեւով ընկալել: Առաջին տարբերակը այն է որ, եթէ Գիւլը իսկապէս կը փափաքի նման միջոցառում կայացնել Ղարաբաղի մէջ, իրենք պատրաստ են քննարկել այդ հարցը. - «Եթէ պաշտօնական Անգարան, պաշտօնական Պաքոն, մնացած թրքալեզու պետութիւնները պաշտօնապէս ճանաչում են Արցախի Հանրապետութիւնը որպէս անկախ, ինքնիշխան պետութիւն, եւ համապատասխան դիմում են պաշտօնական Ստեփանակերտին՝ աջակցելու մեր քաղաքներից մէկում նման միջոցառում անցկացնելու, ինչպէս, օրինակ, տեղի է ունենում Շուշի քաղաքի Դաւոսում,

Լեռնային Ղարաբաղի նախագահի խօսնակ Դաւիթ Բաբեան

մենք կարող ենք քննարկել այդ հարցը եւ աջակցել այդ պետութիւններին»:

Երկրորդ տարբերակը այն է որ, ըստ ԼՂ նախագահի խօսնակի, Գիւլ նման յայտարարութեամբ կը փորձէ անկայունութիւն հրահրել տարածաշրջանէն ներս, ինչ որ շատ վտանգաւոր է:

«Նման յայտարարութիւնները արդէն լուրջ մտածելու տեղիք են տալիս եւ ոչ միայն հայկական պետութիւններին, այլ նաեւ միջազգային հանրութեան համար», - նշեց ԼՂ նախագահի խօսնակ Դաւիթ Բաբեան:

ՉԱՅԼԱՄԸ ՈՐՊԷՍ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԱՏԵԳՈՐԻԱ ԿԱՍ Ո՞ՒՄՆ Է, ՎԵՐՉԱՊԷՍ, ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

ՍԵՐՈՐԱՆՏԻՆԵԱՆ

Վերջերս հանրութեան մէջ բուռն քննարկման առարկայ է դարձել Հայ առաքելական եկեղեցու Երուսաղէմի պատրիարք Նուրհան արքեպիսկոպոս Մանուկեանի նամակը՝ ուղղուած Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին: Նամակի էութիւնը վերաբերում էր վերջին տարիների Հայ եկեղեցում տեղ գտած որոշ անյարիր երեւոյթներին, հայ հոգեւորականին վայել պահուած քին, ընչասիրութեանը, նիւթականի հանդէպ չափից աւելի դրսեւորած վերաբերմունքին, ինչպէս նաեւ որոշ մանրամասներ է բացայայտում ՀԱԵ Ֆրանսիայի թեմի առաջնորդի հրատարականի հետ կապուած: Ու չնայած նամակը գրուած է բարձրաստիճան եկեղեցականին յարիր յարգանքով ու արարողակարգային յաւելումներով, բովանդակութիւնը բաւականին սուր եւ սթափեցնող էր:

Մայր Աթոռից մի քանի օր շարունակ հերքում էին նման բովանդակութեամբ նամակի ստացումը, բայց Սրբազան պատրիարքն անդրդուելի էր եւ նամակի առաջումը կրկնեց այնքան, մինչեւ հասցէատէրերը հաւատացին իրենց աչքերին:

Քննարկումը, սակայն, նամակի բովանդակութիւնից տեղափոխուեց այլ հարթութիւն, այն է՝ կը պատշաճի արդեօք եկեղեցու կառավարման ներքին խնդիրները դարձնել հրապարակային քննարկման առարկայ: Իսկ առիթը նամակի հանրայնացումն էր, որը միտումնաւոր, թէ՛ ակամայ, տեղի ունեցաւ եւ բորբոքեց կրքեր հանրութեան լայն շրջանում:

Հանրութեան ականջին սովորական էին դարձել վերջին տասնամեակում ՀԱԵ որոշ բարձրաստիճան «սպասաւորները» վերաբերեալ արուող բացայայտումները, մամուլի հրապարակումները եւ տարածուող խօսակցութիւնները: Ժողովրդական բանահիւսութիւնը հետ չէր մնում այս ամէնից եւ «լրացնում էր» թեման անեկ-

դոտներով եւ զանազան ծիծաղաշարժ պատմութիւններով:

Սակայն պարզ երկնքում ամպերով պէս ճայթեց նման Բարձրատեանից՝ Հայ առաքելական եկեղեցու նուիրապետական աթոռից, Երուսաղէմի հայոց պատրիարքութիւնից հնչեցուած մեղադրանքները ու սուր քննադատութիւնը, եւ հանրութիւնը շոկ ապրեց:

Իրօք, մտահոգիչ է լսել նման բաներ արդէն Եկեղեցու բարձրաստիճան խողովակներից, սակայն այստեղ, կարծում եմ, կայ առաւել կարեւոր ու մեթոդաբանական հարց, առաւել սկզբունքային խնդիր, քան նամակի բովանդակութիւնն է: Դա հանրութեան արձագանքն է, մտեցումն է հարցին, դրա հանրային ընկալումներն ու մեկնաբանութիւնները:

Արդեօք կարելի է խօսել եկեղեցում առկա խնդիրների մասին բարձրաձայն, թէ՛ դա մի զաղտնի ոլորտ է, իրիտ կապակցուած ազգային եւ պետական անվտանգութեան հետ (ինչպէս իրենց ասուլիսում եւ յայտարարութեան մէջ նշել են որոշ երիտասարդական հասարակական կազմակերպութիւնների ներկայացուցիչներ), որը խորհրդաւորութեան շղարշով պարուրուած պէտք է գերծ լինի սովորական մահկանացուների աչքերից:

Արդեօք եկեղեցին հանրութիւնից սերուած եւ հանրութեանը հոգեւոր ծառայութիւն մատուցող, բովանդակութեամբ՝ թէ՛եւ հոգեւոր, բայց՝ հանրային-հասարակական կառուցիչ է, թէ՛ այն վերագրային ու վերահասարակական մի ինստիտուտ է՝ իր խնդիրներով ու արատներով հանրութեանը տակաւին անհասկանալի, անհասանելի ու անմատչելի:

Հայ Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին հայ ժողովրդին է, հայ ազգին է, ողջ հայութեանը՝ Հայրենիքում եւ Սփիւռքում, սերուած նրանից եւ կոչուած ծառայութեան քննարկումն էր ու երկխօսութիւնը, շատ անհեռանկար ու վտանգաւոր ճանապարհ է: Այն տանում է դեպի այդ խնդիրների սրացում, դէպի եկեղեցու ու հասարակութեան միջեւ արդէն գոյացող անջրպետի խորացում, դէպի եկեղեցու վարկի ու հեղինակութեան սասանում:

Լերով ու եղանակներով: Եւ ահա, 21-րդ դարում փորձ է արուած օտարել այն հանրութիւնից, իբր «բարձր պահելու համար» եկեղեցու անունն ու հեղինակութիւնը:

Չեմ ուզում «օֆշորային» պատուէրի կարգին դասեմ վերջին տարիներին մի ականթարթում խորը ու խիստ հաւատացեալ դարձած սովետական աթեիստ գիտնականների ու չինովնիկների արագ արձագանքը եւ Պատրիարքին ուղղուած բրեժնեւեան ոգով գրուած «ասուժամաները»:

Բայց կ'ուզենայի մի հանգամանքի վրայ սեւեռել մեր ուշադրութիւնը:

Աւելի քան 1700-ամեայ Հայ առաքելական եկեղեցու անունն ու վաստակած հեղինակութիւնը որպէս ասպար օգտագործելը՝ կոծկելու եկեղեցու ներկայիս աղաղակող թերութիւնները եւ օրըստօրէ՛հ անցանցով խնդիրները, կամ, առնուազն՝ կանխելու դրանց շուրջ ծաւալուող քննարկումներն ու երկխօսութիւնը, շատ անհեռանկար ու վտանգաւոր ճանապարհ է: Այն տանում է դեպի այդ խնդիրների սրացում, դէպի եկեղեցու ու հասարակութեան միջեւ արդէն գոյացող անջրպետի խորացում, դէպի եկեղեցու վարկի ու հեղինակութեան սասանում:

Վերջում՝ մի բան:

Հիւանդութեան բուժումը սկսում է պարզ երկխօսութիւնից, հիւանդի ու բժշկի գրոցից, հիւանդի «ինքնախոստովանութիւնից»: Այդպէս է թէ՛ աշխարհիկ, թէ՛ հոգեւոր կեանքում:

- Ո՞րտեղ է ցաւում, ի՞նչ էս կերել, իսկ այսպէս ցաւում է... եւ այլն:

Որից յետոյ կատարում է ախտորոշումը եւ բուժումը:

Առողջ հասարակութեան հիմքը երկխօսութիւնն է, երբ առկայ խնդիրների շուրջ, լինեն դրանք քաղաքական, հասարակական, թէ՛ հոգեւոր-եկեղեցական, բաց եւ հրապարակային երկխօսութիւն է ընթանում: Սա է առողջացման միակ ճանապարհը: Այլ ճանապարհ չկայ: «ԱՌԱԻՕՏ»

Սերժ Սարգսեան

Շարունակուած էջ 1-էն
հանդերձ բաւական ճանապարհ ենք անցել, եւ եթէ ընտրութիւններից յետոյ Իլհամ Ալիեւը կարողանայ կամք դրսեւորել եւ վերկանգնել հայատեսացութեան իր այդ մոլուցքից, ես կարծում եմ՝ մեզ համար ամենաընդունելի եւ նախընտրելի տարբերակը դա է», - ըսած է Հայաստանի նախագահը: Սերժ Սարգսեան պատասխա-

նած է նաեւ պատերազմը վերսկսելու մասին Ատրպէյճանի կողմէ հնչող սպառնալիքներուն, ինչպէս նաեւ մեծ քանակութեամբ սպառազինութեան ձեռքբերման մասին Ատրպէյճանի յայտարարութիւններուն վերաբերող հարցին՝ ըսելով, որ սպառազինութիւն ունենալը չի կրնայ երաշխիք հանդիսանալ յղթանակի համար եւ ոչ մէկ կերպով չի կրնար ազդել ուժերու յարաբերակցութեան վրայ:

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱԸ
ՓԱՍԱՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ԸՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)
ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ԸԱՄԱՐ

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՍԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ԵՆՈԱՉԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

VISIT YOUR APP STORE AND DOWNLOAD FREE

THE FIRST ARMENIAN NEWS OUTLET APP AVAILABLE FOR ALL YOUR DEVICES

Massis Weekly

Volume 33, No. 30

Saturday, August 24, 2013

Karabakh Authorities Condemn Abdullah Gul's Statement

STEPANAKERT -- Authorities in Nagorno-Karabakh on Monday condemned as inflammatory Turkish President Abdullah Gul's latest calls for a quick restoration of Azerbaijan's control over the liberated territory.

Speaking at a summit of Turkic-speaking states held in the Azerbaijani town of Gabala late last week, Gul said Ankara will spare no effort to help Baku win back Karabakh. He also expressed hope that a similar Turkic summit will be held in Karabakh in the near future.

"Such statements must be serious food for thought for not only the Armenian states but also the international community," said Davit Babayan, the spokesman for Karabakh President Bako Sahakian.

"Since Turkey is a member of a

number of international organizations, notably NATO, such statements by its president effectively provoke Azerbaijan or endorse its aggressive behavior and it is incumbent on the international community to react to them," Babayan told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am).

Turkey has long lent full and unconditional support to Azerbaijan in the Karabakh conflict. Successive Turkish governments have refused to establish diplomatic relations with Yerevan and open the Turkish-Armenian border before a Karabakh settlement acceptable to Baku. Speaking in the Azerbaijani capital last week, Turkish Foreign Minister Ahmet Davutoglu said that Ankara will "do everything in its power to end the occupation of Azerbaijani lands by Armenia."

State Anti-Corruption Body Probes Yerevan Mayor

YEREVAN -- Acting on a petition from the Armenian branch of Transparency International, a state anti-corruption body launched on Wednesday a formal inquiry into the legality of millions of dollars worth of assets declared by Yerevan Mayor Taron Markarian.

The anti-graft watchdog asked the Commission on the Ethics of High-Ranking Officials late last month to investigate a serious discrepancy between income declarations filed by Markarian this year and in 2012.

The mayor notified the commission more than a year ago that he has no business interests or sources of

income other than his salary. However, a similar declaration filed by him with the Central Election Commission (CEC) ahead of last May's municipal elections in Yerevan listed assets worth an estimated \$6 million.

The Anti-Corruption Center (ACC), Transparency International's Armenian affiliate, wants the commission to clarify whether Markarian abused power to accumulate that wealth. It is also seeking an official explanation on whether his recent controversial decision to sharply raise the cost of public transport in Armenia

Continued on page 2

Moody's and Fitch Revise Armenia Credit Outlook to Stable

YEREVAN — Moody's Investors Service and Fitch Ratings on Tuesday revised upward their sovereign credit outlook for Armenia to stable from negative, citing the government's commitment to fiscal consolidation and expectation for a further reduction in its current account deficit.

The Caucasus country's speculative grade credit rating of Ba2, which is two notches below investment grade, was affirmed, the ratings agencies said in their statements.

"Armenia's rating is supported by a relatively strong macroeconomic framework and a good inflation track record in comparison with the peer group of 'BB' rated sovereigns", says Fitch Ratings report.

Armenia's still large current account deficit of 11.1 percent of gross domestic product in 2012 is expected to gradually narrow in size, Moody's said.

The country is emerging as a key transit route for oil and gas exports from the Caspian Sea, although it has

no pipelines of its own.

The government plans to raise \$500 million from its first Eurobond issue, expected this year, the government said in May. The money will be used to help repay debt owned to Russia.

Another driver for Armenia's outlook revision, Moody's said, was Armenia's continued access to external funding sources on favorable terms, "including via private remittances, foreign direct investment (FDI) and official lending sources."

Armenia Acquires Chinese Multiple-Launch Rocket Systems

ARIA Chinese multiple-launch rocket systems

YEREVAN -- Armenia has acquired Chinese multiple-launch rocket systems with a firing range of up to 130 kilometers, a military source in Yerevan told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am) on Monday.

Speaking on the condition of anonymity, the source declined to specify the quantity of the ARIA systems obtained the Armenian military and the dates of their delivery or give other details of the alleged acquisition.

The Armenian Defense Ministry, for its part, refused to confirm or refute the information. "Armenia's armed forces are constantly supplied with new weapons and increase their combat readiness," the ministry spokesman, Artsrun Hovannisian, told RFE/RL's Armenian service. "We have clear plans of arms acquisitions and

are adhering to them."

ARIA, which China first demonstrated in 2009, is a long-range artillery system designed to attack concentrations of troops, command centers and important ground targets. Military experts say that it has many technological similarities with the Russian Smerch multiple-launch rocket systems, one of the most destructive weapons of its kind. Smerch rockets can hit targets up to 90 kilometers away.

Eighteen Smerch systems are reportedly among \$1 worth of new offensive weapons which Russia began delivering to Azerbaijan earlier this year in line with defense contracts signed in 2011. Armenian politicians

Continued on page 4

Armenia Offers Prisoner Exchange to Azerbaijan

YEREVAN -- Armenia offered to free an Azerbaijani prisoner of war last week as it continued trying to secure the release of an Armenian soldier who was captured by Azerbaijani troops near Nagorno-Karabakh last week.

Deputy Defense Minister Davit Tonoyan said that Firuz Farajev, an Azerbaijani soldier who crossed into Armenia a year ago, has "changed his mind and expressed a desire to return to Azerbaijan."

To that end, Farajev has requested an "urgent meeting" with representatives of international humanitarian agencies, Tonoyan told the head of the Yerevan office of the International Committee of the Red Cross (ICRC), Dragana Rankovic.

Farajev was detained by Armenian troops at a western section of Armenia's border with Azerbaijan in July 2012. The Armenian Defense Ministry said at the time that the 20-year-old deliberately surrendered to its forces.

The ministry spokesman, Artsrun Hovannisian, admitted that Tonoyan's statement amounted to an offer to

POW Hakob Injighulian paraded on Azerbaijani television

exchange Farajev for Hakob Injighulian, an Armenian soldier who crossed the "line of contact" east of Karabakh in still unclear circumstances last week. "The Armenian side is ready to bring back its citizen at any cost," Hovannisian told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am).

The Armenian military insists that Injighulian accidentally strayed into Azerbaijani-controlled territory. But

Continued on page 4

Yerevan Worried About Russian Arms Sales To Azerbaijan

YEREVAN -- Armenia is worried about large-scale sales of Russian weapons to Azerbaijan and is trying to counter them with its own military buildup, Defense Minister Seyran Ohanian said last Friday.

Ohanian commented on Azerbaijani President Ilham Aliyev's claims that the volume of Russian-Azerbaijani defense contracts signed in recent years has reached \$4 billion. Aliyev made the statement after talks with Russian President Vladimir Putin held in Baku earlier this week.

"Of course, we are somewhat concerned about the [Azerbaijani] military buildup," Ohanian told reporters. "But the figures that are cited are a bit unreal ... Nevertheless, we need to take into account that Azerbaijani reality. We are aware of all that."

"Of course, that is not quite good for us. But we have planned measures against that and our commander-in-chief, the president of the republic, is seriously thinking about that," he said without going into details.

Ohanian reacted similarly after it emerged in June that Russia has begun delivering \$1 billion worth of tanks, rockets and other offensive weapons to Azerbaijan. He indicated that close military ties with Moscow will help Yerevan offset those deliveries. In that

DM Seyran Ohanian inspecting Armenian frontline positions

regard, the minister referred to a Russian-Armenian agreement on military-technical cooperation which he and Aleksandr Fomin, the head of Russia's Federal Service for Military-Technical Cooperation, signed in Yerevan on June 25.

Incidentally, Fomin again visited Yerevan and met with Ohanian and President Serzh Sarkisian on Wednesday. The Armenian Defense Ministry said that the two sides fleshed out plans to set up joint "centers for the repair and maintenance of military hardware and weapons" in Armenia.

Armenia's Mineral Deposits Valued Over 4 Trillion Dollars

YEREVAN -- Armenia's mineral deposits are estimated more than \$4 trillion, which is quite a considerable figure for a small country like Armenia. Hrachia Avakian, a leading specialist from the Institute of Economics of the National Academy of Sciences, said at a news conference on Friday.

According to him, Armenia is one of the richest nations in terms of metal ore deposits. He said there are seven proven copper-molybdenum deposits, the Kajaran deposit in the southern province of Syunik being one of the largest in the world. He said copper and molybdenum deposits contain 6.2 billion tons of metals, estimated to cost about \$1.040 billion.

Armenia has also five explored deposits of copper-pyrite ores in Kapan, Alaverdi, Shamlugh, Lichk and Ankadzor, which contain over 935,600 tons of copper worth \$11.42 billion.

"Our country is very rich, especially in copper and molybdenum minerals, scandium, one ton of which

costs more than \$5 million. Vanadium, lead, zinc, pyrite have also been discovered", - Avakian stated.

As for iron ore, he said they are quite substantial in Armenia, which have not been yet used. "We have six iron stone deposits, four of which have already been studied and their value makes more than \$2,5 trillion", - said the chief specialist of the National Academy of Sciences of the Republic.

Avakian also said that Armenia has eight proven deposits of gold, the largest being in Sotk. There are six proven fields with gold and polymetallic reserves which can be developed for another 300 years, producing each year 1,800 tons of copper, 5,300 tons of lead, 7,300 tons of zinc, 670 kg of gold, 70 tons of silver, 2,300 tons of cadmium, 11 tons of bismuth, 18 tons of selenium and many other metals, as well as several thousand tons of sulfur and iron.

"The cost of proven gold and polymetallic reserves in Armenia exceeds \$ 19.4 billion," he said.

State Anti-Corruption Body Probes Yerevan Mayor

Continued from page 1

amounts to a conflict of interests.

Armenian media outlets have for years claimed that Markarian and his family own a private firm that controls at least two public bus routes in Yerevan. The 35-year-old mayor flatly denies this.

Markarian faced similar allegations in the run-up to the May elections. The Armenian National Congress (HAK), another major opposition party, said his failure to specify

the sources of his wealth gives it reason to suspect him of corruption. Markarian rejected the allegations, while failing to clarify just how he made a fortune while in office.

The anti-corruption commission, which is based at the presidential administration building in Yerevan, was already asked by the ACC earlier this year to rule whether Gagik Khachatryan, the controversial head of the State Revenue Committee, abused his position to enrich himself and his relatives. It cleared Khachatryan of any wrongdoing.

Reception in Honor of Outgoing Armenian Consul General Grigor Hovhannissian

Peter Darakjian presenting Assemblymember Mike Gatto's resolution to Consul General Grigor Hovhannissian

BURBANK -- More than 150 guests, including Diocesan Council members, clergymen, benefactors, and civic leaders, AGBU representatives, Woodbury University Board Members among others attended the reception on August 6, 2013, in honor of His Excellency Grigor Hovhannissian, outgoing Consul General of the Republic of Armenia in Los Angeles. Held at the Nazareth and Sima Kalaydjian Hall, the reception was hosted by Diocesan Grand Benefactors Dr. and Mrs. Aramais Paronyan and was emceed by prominent community leader Maria Mehranian.

Mehranian reflected on Consul General Hovhannissian's committed spirit and his valuable role in strengthening the diplomatic relations between the United States of America and the Republic of Armenia. She also noted the Consul General's active involvement in many humanitarian missions and projects.

Dr. Frieda Jordan, President of the Armenian Bone Marrow Donor Registry, expressed her genuine gratitude to the Consul General for his loyal support of the Donor Registry and his

participation at ABMDR functions throughout the years. On behalf of the ABMDR, Dr. Jordan presented Consul General Hovhannissian with a special award of appreciation.

A Resolution, drafted by Assemblymember Mike Gatto and passed by the Assembly of the California State Legislature, was presented to Consul General Hovhannissian by Diocesan Protocol Committee Chair Peter Darakjian.

"Dear Consul General Hovhannissian, we commend your leadership and your humble spirit. Throughout the years, you have exceptionally demonstrated your diplomatic expertise as well as your Christian faith which is deeply enrooted in you and your family. Through your kind participation in Diocesan functions, you have been a devout member of the Diocesan family. May Christ, our Savior bless you and your family abundantly and guide you in your future endeavors," said His Eminence Archbishop Hovnan Derderian, Primate of the Western Diocese of the Armenian Church of North America, in his remarks.

Over 50 Thousand Articles Included in Armenian Wikipedia

YEREVAN -- The Armenian language version of Wikipedia has recorded a palpable progress and occupies the 60th position in the world by the number of its articles. The Chairman of the Board of "Wikimedia Armenia" Scientific Educational NGO Sousanna Mkrtychyan stated this at the course of the press conference held in the conference-hall of "Armenpress" News Agency on August 2. "The number of articles of the Armenian language version of Wikipedia passed the limit of 50 thousand," Sousanna Mkrtychyan announced gladly.

About three thousand articles have already been posted since August 1. Currently the total number of the articles has reached 54,400. Among other things the members of the organization noted that it is considered to hold Wiki-seminars in Armenia. According to the active editors of Wikipedia this enterprise is of a certain importance as the information regarding Armenia's regions is very limited and seminars of this kind will be very

useful to find coordinators at spot. Hence, the residents of the regions will be enabled to post information about their hometowns themselves.

The Armenian Wikipedia is the Armenian language version of Wikipedia. The Armenian Wikipedia was created in February 2003, but started developing from 2005 onwards. In February 2013 it had more than 44,000 articles and more than 212,500 pages. The same date, it had around 21,500 registered contributors including 8 administrators. With present content, it is listed in List of Wikipedias by article count in the 20,000+ category.

Armenian Wikipedia is inclusive and has a set of articles of interest in Western Armenian predominantly used in the Armenian Diaspora.

Some articles have both Eastern and Western Armenian separate versions with the Eastern Armenian version referring to the Western Armenian version on top right of the article and vice versa. Articles in Western Armenian are also distinctly categorized.

Professor Richard Hovannisian Brings Armenian Genocide Awareness to Australia and Canada

Armenian-Speaking Hamshen Tea Growers (courtesy of Roupen Berberian)

UCLA-- Professor Richard Hovannisian has continued to bring Armenian history and awareness of the Armenian Genocide to audiences worldwide. From August 5 through 7, he participated in an international conference at Monash University in Melbourne, Australia on "Aftermath: Sites and Sources of Memory." The Dr Jan Randa Conference in Holocaust and Genocide Studies was sponsored by the Australian Centre for Jewish Civilisation and drew scholars from Australia, East Asia, the Middle East, the Europe, and both North and South America. Hovannisian's presentation on the Armenian post-genocide experience and the role of Armenian oral history in reconstructing the historical event was the sole paper on the Armenian Genocide, embellished by brief film clips of survivors from Banderma, Smyrna, Aintab, Kharpert, and Sepastia. The presentation roused intense discussion about survivor testimony and comparisons of Armenian oral histories with those of survivors of subsequent genocides ranging from the Holocaust, to Cambodia, Indonesia and East Timor, and Rwanda.

While in Australia, Hovannisian was invited by the joint Armenian Genocide 100th anniversary committees of both Melbourne and Sydney to open a series of planned events with a discussion and visual presentation on historic Western Armenia. The presentations were embellished with video segments prepared by his daughter, Ani Hovannisian Kevorkian, of interaction with the last remaining Armenians in Dikranagerd/Diyarbakir and the Armenian-speaking Hamshen people in the mountains near the Black Sea in easternmost Turkey. The capacity audiences in both cities showed particu-

lar appreciation for these real-life scenes filmed as recently as June of 2013.

From Australia, Richard Hovannisian traveled directly to Toronto, Canada, to participate in the two-week Genocide and Human Rights University Program at the University of Toronto, sponsored by The Zoryan Institute. The enrolled students and teachers were of Armenian, Turkish, Kurdish, Pakistani, Nigerian, Argentinean, Mexican, American, and Canadian backgrounds. During his first day at the Institute on August 9, Hovannisian presented an overarching analysis of the Armenian Genocide from its historical antecedents to the genocidal process itself and the aftermath. On the second day, he focused on denial of genocide, its reasons and motivations, strategies and tactics, and various phases beginning with absolute denial to the more effective approaches of explaining or rationalizing the event and relativizing the calamity by asserting that all peoples suffered from the same conditions that may have caused some suffering and loss of life to the alleged victim group.

Under the sponsorship of The Zoryan Institute and ten community organizations, Hovannisian spoke at the Armenian Community Centre of Toronto on Sunday, August 11, in a program dedicated to the late Professor Marjorie Housepian, whose pioneering work, based in large measure on first-hand interviews and oral histories, led to the publication of the acclaimed book, *The Smyrna Affair*, reissued as *Smyrna 1922: The Destruction of a City*. During his talk, Hovannisian also reflected on the importance of the Armenian community of Smyrna/Izmir prior to the great fire that destroyed the thriving city in September 1922.

Professor Balakian to Teach Course on Aftermath of Armenian Genocide and Holocaust at Columbia University

Award-winning author and professor Peter Balakian

By Taleen Babayan

Award-winning author and professor Peter Balakian will be teaching a course titled *The Armenian Genocide and the Holocaust: Memory and Representation* this fall at Columbia University.

Balakian, who has been appointed the Nikit and Eleanora Ordjanian Visiting Professor in the Department of Middle East, South Asian and African Studies of the university, is approaching the issue of genocide studies in a unique way, giving students the opportunity to gain insight to some of the broader dimensions of genocide and its aftermath.

"The lessons of the Armenian Genocide were not lost on the Nazis," said Professor Balakian, who is the Donald M. and Constance H. Rebar Professor of the Humanities, Professor of English and Director of Creative Writing at Colgate University. "This history of Jews in Europe and the history of the Armenians of the Ottoman Empire offer striking parallels and this makes for some exciting comparative work."

The course focuses on the aftermath of the Armenian Genocide, which resulted in the massacre of 1.5 million Armenians during the first world war under the Young Turks of the Ottoman Empire, and the Holocaust, which culminated in the persecution of 6 million Jews by the Nazi party during the second world war. Students will explore the impact of genocide on the self and the imagination's representations through primary texts, which include literature, film, visual art, memoir and video testimony.

"Studying survivor experience, allows us to see what the long-term impact of genocide can be on the human self and the imagination," said Balakian, who has been studying and writing about genocide for over four decades. "How do survivors make meaning after catastrophic experience? How does the event live on in the traumatized self? How do literature and art allow us to see the resilience of human beings in the wake of crushing experience?"

The interdisciplinary nature of the course, which has been approved to satisfy Columbia University's Global Core requirement, makes the class more accessible and appealing to students of all fields of study. The class is open to undergraduate and graduate students who

will have the option to take on projects and assignments in relation to their specific majors.

"This course offers a kind of knowledge that allows students to see how societies can do awful things but it also allows students to see conversely the importance of democracy, tolerance and multi cultural society," said Balakian. "It's a course that will take students into the most pressing ethical and moral issues of life on the planet."

Balakian, whose research on the Armenian Genocide evolved from his work as a poet and a literary scholar, laid the groundwork for writing about the transmission of trauma across generations in literary studies.

"I began to see in the mid 1970s that the literary landscape was changing and that the impact of historical trauma on the imagination was opening into a new area," said Balakian, whose essays "Poetry Ancestors History," "Charents: The Rise and Fall of A Revolutionary Poet," and "Arshile Gorky and the Armenian Genocide," all had significant impacts on opening up the field of genocide studies and literary studies in the public intellectual discourse in the United States and elsewhere.

A New York Times bestselling author, Balakian's memoir *Black Dog of Fate* is the best-selling work of literary non-fiction about the Armenian Genocide. The author of 9 books, Balakian reads and lectures worldwide and has been the recipient of many literary prizes including the PEN/Albrand Prize for Memoir, the Raphael Lemkin Prize, a Guggenheim Fellowship and a National Endowment of the Arts Fellowship, as well as the recent Spendlove Prize for Social Justice.

The Armenian Genocide and the Holocaust: Memory and Representation, a seminary style course (G4326, Call #86035) will be taught on Thursdays from 2:10 - 4:00 pm and is open to auditors as well as matriculating students. This course has been approved to satisfy Columbia University's Global Core Requirement. Registration is from August 26-30 and classes begin September 5. Tuition for auditors will be \$2,500 and for Lifelong Learners (people over the age of 65) will be \$800. Registration may be done online at www.ce.columbia.edu/auditing or by calling (212) 854-9666.

SEROP'S CAFE

GREEK & LEBANESE FOOD

SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

այ news am

Cosmic Ray Division Young Scientists Carving Their Future in Armenia

YEREVAN — Several students from Yerevan State University who have been conducting their thesis work at the Cosmic Ray Division of the Yerevan Physics Institute have entered a new milestone in their career preparation.

Hripsime Mkrtychyan and Hasmik Rostomyan successfully finished their Master in Physics courses at the Yerevan State University. Hripsime's Master's thesis was titled "The Electrical structure of Thunderclouds and Initiation of the Thunderstorm Ground Enhancements (TGEs)", and Hasmig's was "The Maximal Energy of Solar Accelerators: Evidence from Space and Earth's Surface Measurements". Now they have applied for a job at the Cosmic Ray Division (CRD) of Yerevan Physics Institute (YerPhI) and will prepare for the Thunderstorms and Elementary Particle Acceleration (TEPA 2013) international conference to be held at the Nor-Amberd research station, Armenia, September 9-13. They will also prepare for the YerPhI PhD program entrance examinations in November. Hripsime and Hasmig were the recipients of the Kirakos Vaporciyan Scholarship for CRD students at Yerevan State University this year. Congratulations to Hripsime and Hasmig for their recent accomplishments and we wish them well during the coming years.

Hayk Avagyan graduated from the Computer Science Department of the Yerevan State University and started his work at the CRD. His main topics of interest at the CRD will be the development of new algorithms for data analysis

and the analysis and correlation of the Aragats Space Environmental Center data, and data from other astroparticle physics experiments.

Patrick Fasano, an undergraduate student at the University of Notre Dame in South Bend, Indiana, USA, started his internship at the CRD with the support of the Nanovic Institute for European Studies at the University of Notre Dame. Patrick will work 10-weeks at the Cosmic Ray Division, assisting with upgrades and improvements to CRD's data storage and processing software, as well as learning about data analysis of Thunderstorm Ground Enhancements, a newly discovered high energy phenomena in the terrestrial atmosphere. He will also work with CRD graduate students to make improvements to Advanced Data Analysis System (ADAS) file servers for conserving computer storage space.

Thirteen of the CRD's young scientists and staff received a performance based bonus from the Harutyun and Nadya Vaporciyan Family for their outstanding work and their resolve to pursue scientific excellence in Armenia. "I have their picture on my mirror, and I look at them every day and I am so proud", says Harutyun Vaporciyan when he speaks of these talented young people.

"All in all, we are satisfied with the progress of our students and our young and seasoned scientists who mentor our students", says Prof. Ashot Chilingarian, the director of Yerevan Physics Institute and the head of its Cosmic Ray Division. "We are also very grateful to the Vaporciyan family for supp

Paros Foundation Renovates Nerkin Karmir Aghpyur Medical Center

NERKINKARMIRAGHPUR, ARMENIA -- The Medical Center in the village of Nerkin Karmir Aghpyur, Tavush Region, was successfully renovated through The Paros Foundation. This project, one of the Paros Foundation's 100 for 100 Projects for Prosperity, was implemented through the generous sponsorship of Jean-Marie & Lori Atamian from New York. The Paros Foundation underwrote all administrative expenses allowing their contribution to be spent 100% on the project.

The Medical Center, which is located within sniper range of the Azeri border, had a leaky roof, poor windows and doors and no heating system. The Center also was short on needed medical and laboratory equipment. While the Center functioned despite these shortcomings, it was difficult for them to meet their critical mission.

"This Medical Center provides daily medical care, vaccinations and evaluations for the 3,200 residents of this and the two neighboring villages." Said Peter Abajian, Executive Director of the Paros Foundation, "Both the proximity to the border and the fact that this region is so isolated, makes this Medical Center's success that much more important."

The Center's building, which was hit by enemy fire as recent as four months ago, was fitted with a new roof, new windows and doors and a new heating system. Interior cosmetic improvements completed the renovation. Needed equipment was also provided to the Center. When possible, both local materials and labor were used to help stimulate the villages' economy.

"We are quite pleased with the outcome of this project. We are able to have a positive impact on the lives of thousands of people, and we were able to do it together as a family." Said Jean-Marie Atamian during the Atamian family's visit on opening day. "On behalf of our family, I would like to recognize The Paros Foundation and their team for the terrific work they did to complete this project. I look forward to continuing our relationship into the future."

A commemorative plaque now installed at the medical center reads:

In Memory of Bedros and Vartanoush Atamian from Adiaman, Tigranakert Province.

Bedros fought to defend our villagers and save our refugees so that Armenians could live freely on their lands. His heroism inspires all of us.

Armenia Acquires Chinese Rocket Systems

Continued from page 1

and pundits have singled out this fact in their strong criticism of the Russian arms sales to Baku. The latter also purchased a dozen Smerch systems from Ukraine in the mid-2000s.

The nearest equivalent to the Russian rockets which Armenia was known to have possessed until now are Chinese-made WM-80 multiple-

launch systems with a firing range of up to 80 kilometers. The Armenian military is thought to have acquired them in the late 1990s.

Chinese-Armenian military ties appear to have deepened in the last few years. Beijing and Yerevan signed in January 2012 what the Armenian Defense Ministry called an "agreement on military and military-technical cooperation."

Armenia Offers Prisoner Exchange to Azerbaijan

Continued from page 1

earlier this week, Injighulian was paraded on Azerbaijani television saying that he defected to the Azerbaijani side after being assaulted by one of his commanders.

The Armenian military dismissed that statement, saying that the 22-year-old was forced to present a false version of events. It also condemned the televised appearance as a violation of international conventions on the treatment of POWs.

In a statement issued on Wednesday, an Armenian government commis-

sion dealing with POWs and missing persons argued that the conventions forbid any public exposure of captured enemy soldiers. It also decried the fact that Injighulian was made to wear an Azerbaijani military uniform.

Representatives of the International Committee of the Red Cross (ICRC) visited on Tuesday Hakob Injighulyan. The Azerbaijani APA news agency quoted a spokeswoman for the ICRC office in Baku, Ilaha Huseynova, as saying that they performed an "exchange of information" between Injighulian, and his family during the meeting. No further details were reported.

Three Armenians Nominated for Emmy Awards

LOS ANGELES -- The nominees for the 65th Emmy Awards of American television, which will be held on September 22 in Los Angeles, have been announced.

The nominees for this year's awards include Cinemax TV series "Banshee" for Outstanding Special Visual Effects in a Supporting Role. The series is made completely by the use of digital cinematography.

Three of Banshee's five digitization crew are Armenian: Armen V. Kevorkian, Visual Effects Supervisor;

Gevork Babityan, Compositing Artist; Andranik Taranyan, Compositing Artist

ՆԱԲԱՍԱՐԴ, «ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ»

ՊՕՂՈՍ ԱՐՄԵՆԱԿ ԼԱԳԻՍԵԱՆ

Մեր թուարկութիւնից առաջ՝ 2492 թուականին, իրեն աստուածացրած Բաբելոնի արքայ՝ Բեւլը, Հայաստան է ուղարկել որդուն, յորդորելու Հայկ Նահապետին հնագանդութեան գալու: Ազատասէր Հայկը խստագոյնս մերժեց է: Բեւլը բազմախումբ ամբոխով հասել Հայաստանի սահմաններ: Հայկը հաւաքել է որդիներին, թոռներին, քաջ աղերհաւոր մարդկանց, գնացել հասել մի աղի ծովակի ափին: Հայկ Նահապետը, դիմելով հայոց զօրքին, ասել է.

-«Երբ մենք դուրս կը գանք Բելի ամբոխի դէմ, պատահենք այն տեղին, որտեղ կանգնած կը լինի Բեւլը, որ մեր մատները յաջողութիւնը նրա վրայ ցոյց տանք, նրա ամբոխը ցրուի եւ մենք յաղթութիւն տանք»:

Հայկ Նահապետը առաջ շարժուելով, տեսնում Բելին ամբոխի եւ իր միջեւ եղած տարածութեան մի բլրակի վրայ կանգնած, շրջապատուած սպառազինուած ու զրահաւորուած խիտ զօրականներով: Հայկ Նահապետը, Արամանեակ որդուն երկու եղբայրներով կանգնեցնում շարք պահած զօրքի աջ կողմը, նրա որդի Կաղմոսին ձախ կողմը, ինքն էլ կանգնում նրանց առաջ: Եռանկյունի ձեւով դասաւորելով ճակատային դիրքը շարժուելով դէպի Բելի ամբոխը: Յարձակողական ու պաշտպանական կռուի եռանկյունի մարտաւարութիւն, այն եղեւ հայոց աշխարհի զօրականների մարտ վարելու եղանակ եղեւ, դուշմանի դէմ կռուի ելած Տուշպա-Վանի քաջերի մարտավարութիւն եղեւ, արեւելքի արքաների-արքայ հայկազուն Տիգրան Բ. ի պարթեւաց ու հովմէհացոց դէմ մղած յաղթական մարտերի յաջողութեան գրաւականներից մէկը: Մարտարուեստի նման եղանակը մտաւ համաշխարհային ռազմավարութեան պատմութեան գինանոց: Փառքը շատ լինի, աստուածացած մարդ՝ հայոց Հայկ Նահապետ:

Մարտն էր սկսուել, քաջերի իրար զարկած վահանների որոտները հասնում Բաբելոն, վերեւ ձօճած սրերին իջած Միհրի լոյսը շանթում նրանց: Մարդիկ ընկնում են, սակայն երկու կողմերն էլ անպարտ մնում: Բեւլը տեսնելով մարտի անյաջող ընթացքը, ետ է քաշուում, բարձրանում այն բլրակը, որտեղից իջել էր: Հայկ Նահապետը առաջ է անցնում, պինդ քաշում լայնալիճ աղեղը, հինգ հարիւր մեթր հեռաւորութիւնից երեքթեւեայ նետը խոցում Բելի լանջը, անցնում սպառազէն թիկունքից, խրուում հողին: Բեւլը, ասարկու ուռնոցով տապալում է, շուռնը փչում, ամբոխը փախչում, որ այլեւս երբեք չվերադառնար հայոց երկիր: Մ.թ.ա. 2492 թուական, ազատութեան կռուի յաղթանակի տօն է, Նաւասարդ է: Մպաններին արմէնների աստուածներին, պոկեցին նրանց սրտերից հայրենի երկրի ազատութեան կռուին գնալու տենչը, ասացին ներիր, սիրիր դուշմանիդ, հնազանդիր տիրոջդ, հնազանդելով տանուլ տուին իրենց կռիւը: Ազատութիւն շեփորահարող մի հրաշք Արմէն-Հայ՝ Բաֆֆի, կանչել է՝ «Ո՛վ Հայոց հին աստուածներ, ո՞վ Անահիտ, ո՞վ Վահագն, ո՞վ Հայկ նուիրում եմ այս բաժակը ձեր սուրբ յիշատակին,

դո՛ւք փրկեցէք մեզ», նրանց սպաններ էին, ո՞վ պիտի փրկէր իրենց:

Արմէն-Հայ նախնիները, իրենց աստուածների բնակավայրեր՝ Աշտիշատ, Բագ-արան, Բագ-րեւանդ աւաններն են հիմնադրել: Այնտեղ էին Աստղիկի ու Վահագնի Վահէ-Վահեան, Խաղի-Հայկի, Արամագդի, Տիրի, Արա-ի, Միհրի, Անահիտի մեհեանները: «Բագ» բառը մատը Հնդեւրոպական Վան Սկրիտ՝ մայր լեզուի Աստուած իմաստ ունի, Ռուսերէն՝ «Bog-բագ» Աստուած բառի նմանութեամբ: Արմէն-Հայ նախնիների տոմարի առաջին ամսի երկրորդ տասնօրեակի առաջին օրը՝ Օգոստոսի 11-ը, Նաւասարդ է, Բաբելոնի տիրակալ Բելի դէմ տարած ազատութեան յաղթանակի օրուայ տարեդարձը: Նաւասարդին՝ արքան, զօրահար շոկատները, արքունիքը, նախարարական տները, աշխարհային ժողովուրդը արեւի կարմիր վարսերի ժպիտը իրենց դէմքերին, զամբիւղներով մրգեր, խուրճերով ցորեն գրկած, Տարօնի հովիտների ցուլերի պախուրցներէն բռնած՝ տօնական խրախճանքով մտել աստուածների մեհեաններ: Յուլի գոհաբերել, նրանց փրփրոտ տաք արիւնը գեղել աստուածների բազիլներին, ի նշան մաքրութեան ու նորոգ կեանքի այն շաղել իրենց դէմքերին: Գնացել Տարօն ու Բագ-րեւանդ գաւառների սահմանագլխի սրբազան Արածանի գետի ակունքներ, Նպատ լեռան ստորոտի Բագարանի տաճար, հայրենի երկրի մայրացած հողի, այգիների, հանդերի բարիքների երախայրիքը նուիրաբերեն աստուածներին, Նաւասարդի ու Արա-Արամագդի դուստր Անահիտ դիցամօր նուիրուած մայրութեան, պողաբերութեան, բերրութեան փառաբանման տօնախմբութիւններ կատարեն: Սքանչացել են Անահիտ դիցամօր ոսկեձոյլ արձանի փառահեղեղ շողերի ժպիտով, արեւի հուրով շաղուած զամբիւղներով հողի բարիք շաղել նրա բազինին: Արեւուրդի արմէնների՝ ազատութեան լոյսի, մայրութեան հէքիաթի, բնութեան տիեզերական սքանչանքի Նաւասարդեան տօնախմբութիւններին, Գողթան երգիչները մեհեաններն էին ծովացնում փանդիտների լարերից հոսած հնչիւններով, հեթանոս աստուածների, իրենց արքաների քաջ գործերի փառաբանման, Նաւասարդեան յաղթանակի ու մայրութեան անեղծ սիրոյ լոյսի երգերով:

Նաւասարդ ամսին, ոսկեհուր ցորեանի արտերն էին արեւավառ ծփում, այգիների ծառերը հազար գոյնի ծիածան կապում, թեւերնին քամուն տուած պար գալիս, արեւի լոյսով բոցավառած որթատունկերի խաղողն էր ժպտում: Դիտե՞լ ես ծառերի արեւային պարը, դու էլ արեւած նրանց հետ պարի չե՞ս ելել, կրակոտ մի ոստ չե՞ս փրցրել ու այն տարել արեւածին քու մայր Անահիտի բազինին նուիրաբերելու, մտե՞լ ես արեւած ցորեանի արտեր, գեփիւռի սահանքի հետ շոյե՞լ ես քու հայրենի երկրի հողից պայթած ոսկեհուր հասկեր:

Արորդի արմէններ, Նաւասարդ են տօնախմբել իրենց աստուածների մեհեաններում, ջրերի ակունքների մօտ, հազար-հազար տարիներ յետոյ էլ շարունակել այն տօնախմբել լեռների լանջերի ծաղ-

կունքի, գետերի ափերի ջրերի Համբարձման տօնախմբութիւններին: Հայաստանի՝ «Արիական Միութեան» արեւորդիները, Օգոստոսի 11-ին փառահեղ հանդիսութիւններով Նաւասարդ են տօնախմբում Գառնի ամրոցի Միհրի տաճարում, այնպէս՝ ինչպէս այն կատարել էին իրենց նախնիները: Հայրենի վարդակերտ ոստանում, արտերկրներում հայերը Նաւասարդեան խաղերի հանդիսաւոր մրցումներ կազմակերպում, աշխարհին աւետում իրենց Նահապետի յաղթանակը, իրենց հազար-հազար տարիների յարատեւութեան առհաւատչեան: Արմէն-Հայ, Օգոստոսի 11-ին դու էլ գնայ՝ քու ցեղի միակ կանգուն մեհեան, Նաւասարդ տօնախմբի՛ր, շուրջ պարի շարքեր մտի՛ր, բարձրացի՛ր մեհեան, ատուշանի կրակի կարմիր բոցը լցրու պանդուխտ սրտիդ, փարի՛ր Միհրի արեւոտ սիւներին, որ նրանց լոյսը հոգուդ տաճարի ջահերը վառեն:

Մեհեանների առաջ հեթանոսական խրախճանքի արբեցման ցնծութիւն էր, խարոյկների բոցերն էին բարձրանում երկինք, հրավառ ողջոյն տանելու՝ կրակի, լոյսի, արեւի աստուած Արային: Իրենց իմաստունների թատերգութիւններ, Հայկ Նահապետի Բելի դէմ տարած յաղթանակի, պատերազմում ընկած Արայի վերակենդանացման, Անգեղաց Տորքի առասպելական ուժի խոյանքի, Ասորաց Բարշամ աստուծոյ մարագից Վիշապաքաղ Վահագնի յարգազոտութեան բեմականացումներ: Գողթան երգիչների բանաստեղծական խօսքի ու երգի տօնահանդէսներ, Արտաշէս արքայի բաղձանքի աւետում՝

Ո տայր ինձ գծու իս ծխանի, եւ գառաւօտն Նաւասարդի,

Եւ բացականչում էին՝ «Ոսկի տեղայր» ի փեսայութեան Արտաշէսի, տեղայր մարգարտի հարսնութեան Մաթենական: Եւ ոսկի ու մարգարտ էր տեղում տիկնանց վրայ: Մեհեանի առաջ ջահեր էին վառում, Գողթան երգիչները աւետում Վահագնի ծնունդը:

Ծիրանի պարեգօտ հազած արքան, տօնախմբութիւնների եկած արմէնները, մեհեանների հրապարակների նուենինները գրկած շուրջ պարեր բռնում, պայթած նուները որպէս բռնկած ջահեր կարմիր կրակ շաղում նրանց վրայ: Աւանդապահ Արմէն-Հայեր, հազար-հազար տարիներ յետոյ էլ աշխարհական ժողովուրդը իրենց՝ «Թագաւորով», նախարարներով լոյսի, կրակի աստուած Արայի գահը գրկած՝ նրա շուրջը պար են բռնել: Արա աստուածը իր գահից հազար ձեւի նախնուն թիթեռներ շաղում նրանց վրայ:

Մեհեանների հրապարակներում մարգական խաղեր էին՝ նետաձգութիւն, նշանառութիւն, սուսերամարտ, գօտեմարտ, կռիւմարտ, մուրճի նետում, վազք, նժոյգավարութիւն: Տօնախմբութեան եկած մարդիկ բոլորում էին մրցամարտի բացատր: Մրցավարն էր հրաւիրում մրցող զոյգերին, պարտադրում երդուել ազնիւ մրցակցութեամբ հանդէս գալու: Մրցումներ, երկու խմբերի բաժանուած մարդիկ բարձր կանչերով քաջալերում իրենց մրցող կողմին, կարմիր ջահեր ակներով, արեւոտ նայուածքներով գեղանի պարմանուհիներ յաղթանակի շանթերի լոյս ճառագում նրանց սրտերին: Յաղթանակած մրցողի լանջին փրփրոտ ծաղիկներ պսակ էին հագցնում, պարմանուհին վազում գրկում նրան, հազար համբոյր

շաղում քրտնածոր դէմքին: Փախչում էին հեռու, որ իրենց աստուածների վկայութեամբ պարմանուհին հեթանոսական խրախճանքի վայելքով իրարգասաւորութիւնը նուիրաբերէր սիրեցեալ յաղթողին:

Արմէնները հաւատացել են, որ Նաւասարդեան տօներին իրենց աստուածները՝ Արան, Մայր Անահիտը, Միհրը, Բարշամիրը, Սանդարամետը, Վահագնը, Վանատուրը, Տիրը, Նանէն, Աստղիկը, Նարժոյթնարը, Արամագդի առաջնորդութեամբ լոգանք են առել Արածանի ու Եփրատի ջրերում, բարձրացել Արարատի, Սիփանի, Նեմութի, Թոնտրակի, Արտոսի գագաթներ՝ դիտելու Նաւասարդեան խաղերը, ձիւնէ աստղիկների լոյսը շաղին մարդկանց վրայ, որ Նաւասարդեան խրախճանքով արբեցած նրանց սրտերին անդորր իջնէր: Արմէն-Հայ, արեւի ճառագայթներին յենած ճախրի՛ր դէպի մեհեանները քու հին աստուածների, որ հողիդ յորդի նրանց ուժի, լոյսի, կրակի, ռազմի, սիրոյ շողերով, այն որպէս հայկեան ողու հուր լցրու՛մ մանչերիդ սրտերին:

Մեհեանների քրմապետները Նաւասարդեան տօնախմբութիւնների աղերսներն էին աստուածներին փոխանցում՝ ջուր անձրեւէր, որպէսզի երկիրը հեղեղուէր բերք ու բարիքով, այգիների ծառերին լոյսի կրակ տեղար: Աստուածների իմաստութեան տաճար էր մեհեանը, կեանքի փառաբանման արբեցում, աստուածների բազինները գինով, ցուլերի արիւնով հեղեղելու աստուածների տուն: Կրօնափոխ Արմէն-Հայը դաւանելով ու պաշտելով իր՝ «է» Աստուածը, շարունակում է հոգու խորաններում պատարագել նախնիների Նաւասարդը, Նաւասարդեան խաղերը: Իրենց հողիներում անթեղուած Նաւասարդի յուշերի կրակը որպէս խարոյկ բոցավառել իրենց շէնքում, այդ կրակը տարել Պարսկաստան, Եւրոպաներ, Եփրատի ու Տիգրիսի հովիտներ, հիւսիսի ցուրտ երկիր, ովկիանոսից այն կողմը Կոլոմպոսի Նոր Երկիր, այնտեղ էլ Նաւասարդեան խարոյկներ բոցավառելու:

Քրմացած բանաստեղծ՝ Վարուժանը, Աստուածների մեհեանների Տիեզերական իմաստութեան լոյսից՝ «Յեղին Սիրտը», «Հեթանոսի Երգեր», հանապազօրեայ՝ «Հացին Երգը» երկնած, Նաւասարդ է գովերգել:

Հանճարդ Հայկեան, Նաւասարդեան սա տօներուն

Արեւափառ,

Ալ վերածնել փլատակներն, եւ փառագոչ

Քնարդ առ:

Յանուն ուժին, յանուն գեղին,

մտիր մեհեանն

Աստուածներուն,

Ձաիր ձերքիդ՝ բագնէ բագին

համասփռէ

Հուր ու ալին:

Եւ բարձրացուր Անահիտի լանջ

ի վեր

Բաժակդ նուռ,

Յետոյ, գոհուող քերթողներուն

սրտին վրայ

Լեցուր, լեցուր:

Ձի մենք, յանուն սէրին, սերմին,

քու հին ցեղիդ

Մարմարէ կոյս,

Մենք զաւակներդ օգոստափառ,

պիտի կերտենք նոր Արշալոյս:

Ասում են, թէ իմաստուն, դիւցազնական քաջութեամբ հայոց Տրդատ թագաւորը երկրի անկա-

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

2014Ի ՍՈՉԻԻ ՁՍԵՌՆԱՅԻՆ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

Յառաջիկայ ձմրան Սեւ Մոլդու եզերքը գտնուող ռուսական Սոչի քաղաքին մէջ տեղի պիտի ունենայ ձմեռնային ողիմպիական միջազգային խաղերը: Այս առթիւ աւելի քան երկու տարիներ է ի վեր մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին միջազգային չափանիշերով եւ յարմարութիւններով օժտելու այս խաղերը որոնք պիտի կայանան 2014ին Փետրուարի 7-23:

Առաջին անգամ ըլլալով ողիմպիական ջահը պիտի ուղեւորուի տիեզերք եւ աշխարհի շրջանը պիտի կատարէ: Այնուհետեւ խաղերէն առաջ ողիմպիականի ջահը պիտի շրջագայի Ռուսաստանի 83 շրջաններու մէջ, կատարելով 65 հազար քիլոմետրի ուղեւորութիւն: 140 հազար մարզիկներէն ընտրուած են 6,000 մարզիկներ փոխն ի փոխ ողիմպիականի ջահագնացութիւնը կատարելու:

Նշենք նաեւ որ ձմեռնային ողիմպիական խաղերու Սոչիի մէջ կայացման որոշումն առնուած էր Միջազգային Ողիմպիական Խաղերու կոմիտէի 2007 թուականի 119րդ ժողովի ընթացքին, որ կայացած էր կուաթեմալա քաղաքին մէջ: Արդարեւ, Սոչիի մրցակից քաղաքներն էին Սարլզպուրկը (Աւստրիա) եւ Փիոնկ Եանկը (Հարաւային Քորէա):

Օրուան լողունգը «տաքնու պաղը՝ ձերն է»: Առ այժմ 37 երկիրներ որակեալ մասնակցութիւն պիտի բերեն 2500 մարզիկներով:

ԻՐԱՆՅԻ ՄԱՐԶԻԿԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱԻ ԻՍՐԱՅԷԼԱՅԻ ԸՍԲԻՇԻՆ ՅԵՏ ՄՐՅԵԼԷ

Պուլկարիոյ մայրաքաղաք Սոֆիայի մէջ աշխարհի երիտասարդական ըմբշամարտի մրցումներու առաջնութեան աւարտին գայթակողութիւն մը տեղի ունեցաւ: Արդարեւ իրանցի ըմբշ մինչեւ 96 քիլոկրամ ծանրութիւն ունեցող Սայիտ Մուսթաֆա Սալահիզատէն, հրաժարած է քառորդ եզրափակիչին գտնեմարտիլ իսրայէլը ներկայացնող Նասր Գուրիալաշվիլիի հետ: Բնականաբար, իրանցիին համար պարտութիւն արձանագրուած է իսկ Գուրիալաշվիլիին ինքնաբերաբար մուտք գործած է կիսաեզրափակիչ: Սակայն այս վերջինը երկու անգամ պարտութիւն կրելով, գերծ մնացած է մետալներէն:

Վերոյիշեալ մրցումներուն կը մասնակցէին 47 երկիրներ, Հայաստանի հաւաքական կազմը իր շահած 2 ոսկեմետալներու շնորհիւ գրաւեց 5րդ տեղը:

ՆԱԲԱՍԱՐԴ, «ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ»

Շարունակուած էջ 17-էն

խուժելու, ինքնուրոյնութիւնը դրացի երկու հզօր պետութիւններէ ազդեցութիւնից գերծ պահելու համար, ազատութիւն է շնորհել արգելափակուած Գրիգոր Պարթեւիին եւ արտօնել հայոց աշխարհում քարոզչութիւնը հաւատքի ուսմունքը: Գրիգորը քանդել է հայոց տիեզերական հաւատքի Աշտիշատի, Բագրեւանդի, Բագարանի տաճարներ եւ երկրի աւանների ու շէնքերի բոլոր մեհակները, այլ ըլլալով Արմէն նախնիների իմաստնութեան մատենները, յափշտակել այնտեղ եղած անչափ հարստութիւնը: Հարիւր տարի պատերազմ, արիական իմաստնութեան աստուածների սպասարկու վահունի տոհմի, նրա քրմապետի եւ Գրիգոր Պարթեւի առաջնորդած հայոց բանակի միջեւ: Պարտուել էին վահունիները, մարտում ընկել քրմապետը, Հայաստանը կրօնափոխ եղել: Փլած մեհակները վայրում, նրանց լացող որմերից կառուցել նոր հաւատքի

տաճարներ՝ էջմիածին, Մշոյ սուլթան Սուրբ Կարապետ, Առաքելոց ու Վարազ վանքեր, որպէսզի հայեր շարունակէին գնալ իրենց հին աստուածների մեհակները վայրեր եւ ժամանակի ընթացքում դաւանէին նոր հաւատքի պաշտամունքը:

Հայոց հին աստուածների մեհակներում փառաբանուած՝ մայրութեան, պտղաբերութեան, ջրի, ծաղկունքի, սիրոյ, գեղեցկութեան, արեւի, լոյսի, կրակի, յաղթանակի, երկունքի, հիւրընկալութեան բոլոր տօներին Գրիգոր Պարթեւը նոր հաւատքի պատմութեաններ է փոխել, ինչպէս Նաւասարդեան տօներին՝ «Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի» տօնը: Մարիամ է եղել Եբբրայեցի այն կոյսի անունը, որը Աստուծոյ պատգամով երկնել Նրա որդուն, էմմանուէլ՝ Յիսուս Փրկիչ կոչել: Յիսուս-Քրիստոս (Օծեալ) երկիր է եկել տիեզերքի իմաստնութիւնը ճամբելու մարդկանց, աւետելու՝ սիրոյ, խաղաղութեան, բարութեան, հաւատքի ու լոյսի խորհուրդը: Յիսուս-Քրիստոս իր

ՍԱՄՊՈՅԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՆԵԼՍՈՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԻՆ

Երեւանի «Աշխատանք» ընկերութեան մարզադասին մէջ սկսաւ սամպոյի միջազգային 4րդ մրցաշարքը նուիրուած Խորհրդային Միութեան կրկնակի հերոս, առասպելական օդաչու Նելսոն Ստեփանեանի ծննդեան 100-ամեակին: Սոյն մրցաշարը կազմակերպողն է Հայաստանի սամպոյի ֆէտէրասիոնը, հովանաւորութեամբ պաշտպանութեան նախարար Սէյրան Օհանեանի:

Բացի Հայաստանի եւ Արցախի մարզիկներէն սոյն մրցաշարին կը մասնակցին նաեւ Ռուսաստանի, Վրաստանի, Յունաստանի, Ռումանիոյ եւ Լատվիոյ պատանի մարզիկները:

Այս մրցաշարէն ետք Հայաստանի մարզիկները յառաջիկայ Սպետեմբերին Յունաստանի Սալոնիկ քաղաքին մէջ պիտի մասնակցին սամպոյի աշխարհի առաջնութեան մրցաշարքին:

ՖՈՒՏՊՈԼԻ ԲԱՐԵԿԱՍԱԿԱՆ ՄՐՑՈՒՄԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱԻ ԱԼՊԱՆԻԱՅԷՆ 0:2

Ալպանիոյ մայրաքաղաք Թիրանայի «Քեմալ Ստա:ա» մարզադաշտին վրայ կայացած ֆուտպոլի բարեկամական մրցումի մը ընթացքին Հայաստանի հաւաքական պարտուեցաւ Ալպանիայէն 0:2 հաշիւով: Պատճառը թերեւս այն էր որ Հայաստանի հաւաքականը խաղափայլը գացած է փորձարարական կազմով: Մարզիչ Վարդան Մինասեանի կարծիքն այն է որ նման ընկերային հանդիպումներուն ֆուտպոլիստները խաղալին թաքթիքային փորձարկումներ կը կատարեն պատասխանատու պաշտօնական հանդիպումներէն առաջ: Ներկայիս մտահոգութիւն այն է որ մեր խաղացողները յառաջիկայ Սպետեմբերին, Աշարհի ախտեանական մրցումներուն ինչպիսի արդիւնք ձեռք կը բերեն Չեխիայի հետ:

տիեզերական իմաստնութեամբ քաղաքակրթութեան նոր դարաշրջան է սկզբնաւորել, որի մարմինը փարիսեցիները ու դպիրները խաչեցին, սակայն նրա հոգին եւ սիրոյ իմաստնութիւնը չկարողացան սպաննել:

Ըստ Ղուկաս Աւետարանիչի, Տիրամայր Մարիամը Դաւիթի ցեղից է, Յովակիմի ու Աննայի դուստրը, երեք տարեկանին ընծայուել տաճարին: Մարիամը անարատ յղիութեան Տիրամայր եղաւ: Մայրերը սիրոյ խորհուրդի ոգին, բնութեան յաւերժութիւնն են, մայրերը աղօթքի ու օրհնութեան համանուագ են, պատարագ են: Մարիամը ծնել է նաեւ ուրիշ գաւակներ, որոնցից Յակոբը Յիսուսի աշակերտներից էր: Պատմիչներ աւանդել են, որ Մարիամի պաշտամունքը առնչուել է բնութեան գարթօնքի ու պտղաբերութիւնը խորհրդանշող՝ իգիտա, Մա, իշտար եւ նաեւ Արմէն-հայերի Մայր Անահիտ դիցուհու պաշտամունքին: Միայն 431 թուականին է, որ Եփեսոսի Քրիստոնէական Տիեզերական ժողովը Մարիամին հռչակել Աստուածամայր, որի երկրպագութիւնը այնուհետեւ տարածուել Քրիստոնէական համայնքներում:

Հայկական եկեղեցին Մարիամի փառաբանման տօնը անուանում է՝ «Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի», այն տօնախմբում Օգոստոս ամսուայ 12-ից 18-ի միջեւ ընկած առաջին կիրակին: Հայոց գրաբար ոսկեղնիկ լեզուով՝ «Վերափոխումն» նշանակում է՝ «Վեր, դէպի երկինք փոխադրուել, կամ ննջում ու մահ»: Ըստ Աւետարանիչների վկայութիւնների, երեք օրեր շարունակ Գեթսեմանիի ձորակին մօտիկ Մարիամի գերեզմանին՝ երկնքի լուսավառ աստղերն

են իջել, հրեշտակները արեւը որպէս ջահ բռնած Սաղմոսներով ու երգերով փառաբանել նրան: Բարթողիմէոս Առաքեալը, ներկայ չի եղել Մարիամի թաղման արարողութեանը: Մարիամը իր կենդանութեան օրոքնախզգալով, որ նա շատ պիտի տիրէր իր թաղման արարողութեանը ներկայ չլինելուն, կենդանագիր նկարն է տալիս իր խնամատար Յովհաննէս Առաքեալին, այն Բարթողիմէոսին յանձնելու: Իր վերադարձին ստանում Մարիամի նկարը, սակայն նրա դէմքը վերջին անգամ տեսնելու համար, խնդրել բացել գերեզմանը: Ի գարմանս բոլորի, այն դատարկ էր, Մարիամը՝ «Վերափոխուած» է եղել, իր որդու մօտ երկինք բարձրացել: Բարթողիմէոսը Մարիամի նկարը Հայաստան տանում, պահում Անձեւաց գաւառի՝ «Դաբնոց Քար» կոչուած վայրը, որտեղ վանք են կառուցել ու նկարը ամփոփել պատի մէջ:

Հայոց Հայրապետները, Յիսուսի պատգամի խորհուրդը չաւերժացնելու համար՝ «Խաղող Օրհնէնք»-ի ծիսակատարութիւն են սահմանել կատարելու՝ «Վերափոխումն Սուրբ Աստուածածնի» տօնին, որ հնձաններում եռացող գինին հոսի իրենց սրտերին որպէս արիւնը իրենց վարդապետի, որ հայոց բանաստեղծների հոգիներին ներշնչման հուր կաթիլ: Աստուած Նոյին որթատունկ է տուել որ այն տնկէր հայոց քարէ սիրտ, արեգաձեմ Արարատի ստորտի հողին: Հայերը խաղողը համարում են տիեզերական արարչութիւն, աշխարհում միայն հայերն են օրհնում այն՝ որպէս Յիսուսի յեղած արեան խորհրդանիշ, որպէս իրենց հեթանոս աստուածների ըմպելիք:

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ

ՕՀԱՆՆԷՍ ՂԱՐՆԱՂԱՐԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով «Մասիս» իր խորագրաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի համայն հարազատներուն եւ պարագաներուն, յատկապէս գաւակներուն՝ Յակոբ եւ Մինաս Ղարնաղարեանին եւ ընտանիքներուն, եղբօր՝ Սիմոն Ղարնաղարեանին, ինչպէս նաեւ քրոջ գաւակին՝ Տէր եւ Տիկին Աւօ եւ Ալիս Մազմանեանին:

*****

ՕՀԱՆՆԷՍ ՂԱՐՆԱՂԱՐԵԱՆԻ մահուան տխուր առիթով Ս.Դ.Հ.Կ. «Արսէն Կիտուր» Մասնաճիւղը իր խորագրաց ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հանգուցեալի համայն հարազատներուն եւ պարագաներուն, յատկապէս Տէր եւ Տիկին Աւօ եւ Ալիս Մազմանեաններուն: Առ այդ կը նուիրէ \$100 «Մասիս»ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Յարուսթ Տէր Դաւիթեանի եւ իր արշաւախումբի յաջողութեամբ Արարատ լեռ բարձրանալուն ուրախ առիթով, Տէր եւ Տիկին Աւօ եւ Ալիս Մազմանեան կը նուիրեն \$100 «Մասիս»ի բարգաւաւածման ֆոնտին:

*****

Յարուսթ Տէր Դաւիթեանի Արարատ բարձրանալուն եւ «Մասիս» թերթը իր հետ Արարատ բարձրացնելուն ուրախ առիթով Մի Ոմն կը նուիրէ \$100 «Մասիս»ին:

ՈՂՋԵՐԹԻ ԻՒՐԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

Շարունակում է 8-էն

նիսեանին՝ անոր ցուցաբերած աջակցութեան եւ տարիներու ընթացքին կազմակերպուած ձեռնարկներու մասնակցութեան համար: Ապա յանձնախումբի անունով յատուկ գնահատագիր մը յանձնեց իրեն:

Գալիֆորնիայի խորհրդարանի Անդամ (Assembly member) Մայք Կաթոյի կողմէ պատրաստուած եւ խորհրդարանի Օրէնդիր Մարմնի կողմէ վաւերացուած Գնահատագիր-Քանաձեւը Պրն. Յովհաննիսեանին յանձնեց Փիթըր Տարագճեան:

Առաջնորդ Սրբազան Հայրը իր խօսքին մէջ ըսաւ. «Սիրելի Գլխաւոր Հիւպատոս, Մեծայարգ Տիար Գրիգոր Յովհաննիսեան, ի սրտէ կը գնահատենք ձեր ղեկավարութիւնն ու համեատ ոգին: Անցնող տարիներու ընթացքին բացա-

ռիկ կերպով ցուցաբերեցիք ձեր դիւանագիտական փորձառութիւնը ինչպէս նաեւ Քրիստոնէական ձեր հաւատքը, որ խորապէս արմատացած է ձեր եւ ձեր ընտանիքին մէջ: Թեմիս ձեռնարկներուն ազնուաբար ձեր մասնակցութեամբ, դուք նուիրեալ անդամը հանդիսացաք Առաջնորդարանի ընտանիքին: Թող Բարին Աստուած առատապէս օրհնէ ձեզ եւ ձեր ընտանիքը եւ առաջնորդէ ձեզ ձեր ապագայ առաքելութեան մէջ»:

Գլխաւոր Հիւպատոս Յովհաննիսեան անցնող տասը տարիներու ընթացքին տարբեր երկիրներու մէջ վարած է դիւանագիտական կարեւոր պաշտօններ եւ տիրապետած է Անգլերէն, Ֆրանսերէն, Արաբերէն եւ Ռուսերէն լեզուներու: Պրն. Յովհաննիսեան եւ Տիկինը՝ Վիքթորիա բարտաւորուած են գոյգ մը դուստրերով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԻ ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ԲԱՌԱՋԱՅՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ՆՈՐ ԽՏԱՍԱԼԻԿԸ

Շարունակում է 8-էն

գործիքներու ընկերակցութեամբ: Ահաւասիկ եկած էր պահն ու առիթը, հովանաւորութեամբ ու քաջալերանքովը Թեմի Առաջնորդ՝ Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տէրաթեանին, որպէսզի աշխատանքը սկսէր: Մէկուկէս տարուան տեւողութեամբ այս աշխատանքին իրենց մասնակցութիւնը բերին Առաջնորդ Սրբազան Հայրը պատարագիչի բաժնով, Արեւմտեան Թեմի Դպրաց Դասի Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ՝ Ստեփան Սրկ. Կէօզումեանին, Արթ. Տ. Արշակ Ա. Քհնյ. Խաչատուրեան Սարկաւազի բաժնով, Ալեկուզ Եղնազար մեներգներով, ինչպէս նաեւ այս բոլորը ի մի խմբելու, դաշնաւորելու, ձայնագրելու եւ պատրաստելու համար իր բաժինը բերաւ յայտնի երաժշտութեան մասնագէտ Մաթակ Թօշիկեան: Ներկայացման խօսքի ընթացքին ներկայները նաեւ առիթը ունեցան բաժին առ բաժին ունկնդրելու պատարագէն մասեր, ուր իրապէս ապրեցան հոգեւոր բացառիկ պահ մը:

Իր խօսքի աւարտին Ստեփան Սրկ. Կէօզումեան իր շնորհակալական ու երախտագիտական խօսքը արտասանեց բոլորին, ապա հրաւի-

րեց Մաթակ Թօշիկեանին որպէսզի իր սրտի խօսքը ըսէ: Թօշիկեան, նախ շնորհակալութիւն յայտնեց այս գեղեցիկ առիթին որ իրեն վստահուած էր այս նուիրական ու իր սրտին խօսող այս սքանչելի աշխատանք - ծրագիրը: Ան նաեւ մեծապէս գնահատեց բոլորի մասնակցութիւնը, որոնք ամենայն բծախնդրութեամբ իւրաքանչիւրը իր բաժինն էր բերած:

Ապա, Ստեփան Սրկ. Կէօզումեան հրաւիրեց Սրբազան Հայրը, որպէսզի իր սրտի խօսքը փոխանցէ: Սրբազանը ամէն բանէ առաջ փառք տուաւ Աստուծոյ այս գեղեցիկ ու աստուածահաճոյ ծրագրի իրականացման համար: Ան բարձր գնահատեց բոլոր անոնք, որոնք իրենց մասնակցութեամբ՝ բարոյական ու նիւթական օժանդակութեամբ, այս աշխատանքը իր աւարտին հասցուցին: Ի վերջոյ, ան քաջալերեց ներկայները իրենց հետ տանելու այս խտասալիկներէն օրինակներ, որպէս լաւագոյն նուէր տօնական օրերու առիթով, որպէսզի Հայց. Եկեղեցւոյ Պատարագը մոռտք գործէ իւրաքանչիւր հայ ընտանիքէն ներս, անով Աստուծոյ օրհնութիւնը վայելելու համար:

ՈՂՋՈՒՆԱՅԱՆԴԵՍ ԺԱԳ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

Շարունակում է 8-էն

էջիգեան գեղեցիկ մեկնաբանութեամբ կարդաց Յակոբեանի «Իմ առաջին ու վերջին սէր» վերնագրուած նամակը՝ գրուած 1943 Սեպտեմբերին, Գահիրէ: Ձեռնարկին երաժշտական ելոյթով հանդէս եկաւ դաշնամուրի ուսուցչուհի էլ-վիրա Սիմոնեան, որ նուագեց Արնօ Պապաջանեանի «էլեկիա», եւ «Նոքտիւրն» զգայուն գործերը բարձր վարպետութեամբ:

Յայտագրի երկրորդ խօսք աւնողն էր վարչութեան անդամ՝ գրականագէտ Լիլիթ Քէհէեանը, որ ներկայացուց նոր հրատարակուած «Յաւերթօրէն քոյր...» հատորը: Իր խօսքի սկիզբին Քէհէեան ներկայացուց յաջողած բանաստեղծութեան յենակները եւ Ժագ Ս. Յակոբեանի գործը մեկնաբանեց որպէս բանաստեղծական սիրապատում: «Ժագ Ս. Յակոբեան «Յաւերթօրէն քոյր...» խորագիրը կրող այս գիրքը հեղինակը կոչել է հոգեբանական վէպ իրական կեանքէ, բայց ըստ իս, այն աւելի շատ օրագրութիւն է, ինքնակենսագրական փոքր հատուածներով...» բացատրեց Քէհէեան, որ նամակներէն կարճ մէջբերումներ կատարելով յանգեցաւ սա կարծիքին. ««Յա-

ւերթօրէն քոյր...» հատորի օրագրային գրութիւնները եւս բանաստեղծական են, ուր նուիրուելու եւ նուիրաբերելու ցանկութիւնն անկեղծ է»: Որակաւոր մեկնաբանութեամբ յագեցած խօսք մըն էր Լիլիթ Քէհէեանին:

Յայտագրի այս հանգրուանին Բարսեղ Գարթալեան կարդաց 100-ամեայ կրթական նախկին մշակ եւ հասարակական գործիչ Երուանդ Պապայեանի ողջոյնի եւ շնորհաւորանքի գիրը՝ ուղղուած օրուան մեծարեալին, ան նոյն ատեն 96-ամեայ բանաստեղծը շնորհաւորեց Թէքէեան Մշակութային վարչութեան կողմէ՝ իր ծննդեան տարեդարձին առիթով մաղթելով աշխատանքային նոր կրթով եւ առողջ կեանք մը:

Բեմ հրաւիրուելով, Ժագ Ս. Յակոբեան նախընտրեց սրահի հարթակին դրուած աթոռը գործածել եւ իր շնորհակալական խօսքերէն ետք յուզումով կարդաց երեք նամակներ՝ մի՛շտ ուղղուած իր կնոջը՝ Ագատուհինի, գոր երբեմն կը կոչէ «Լիլոյզ»...: Քիչ մը երկար բայց հաճելի եւ սրտամօտ ելոյթ մըն էր բանաստեղծին կողմէ:

Հեղինակը որոշեց իր հին ու նոր բոլոր գիրքերէն օրինակներ նուիրել ձեռնարկին ներկայ գտնուող գրասէրներուն:

ՓՆՏՈՒՈՒՄ Ե ԸՆԹԵՐՑՈՂ

Շարունակում է 13-էն

է մեզ մօտ, սակայն ճշմարիտ, ինչպէս բոլոր կատակները:

Այս միջավայրում է գոյատեւում հայ մամուլը, որի քննադատութիւնը կարող է անողոք լինել: Արժէ իրաւացիօրէն դատապարտել ոչ պրոֆեսիոնալ աշխատանքը, լեզուի նկատմամբ թերացումները, ոչ լուրը վերաբերմունքը, տեղական լրատուութեան պակասը: Կարող է լինել նաեւ գովաբանութիւն նուիրեալներին եւ գործարար հովանաւորներին, որոնք դեռ չեն յուսահատուել ու շարունակում են աջակ-

ցել եւ մամուլ ստեղծել, գոնէ սեղանին դրուած հայերէն գիր ունենալու կարեւորութեամբ:

Սփիւռքը նոյնպէս աւելի շատ հարցեր է առաջադրում, քան պատասխաններ տալիս: Ինչպէ՞ս փրկել հայ մամուլը Սփիւռքում, ինչպէ՞ս զօրավիճակ լինել մշակոյթին, նրբանկատ ու գրագէտ վերաբերուել լեզուին:

Թերթերին նոր կեանք տալու քաղաքականութեան փնտրտուքն է պակասում, ինչն այսօր անհրաժեշտութիւն է, այլապէս թերթի ընթացողներ կը մնան միայն անզբեղէն չիմացող, Հայաստանի կեանքով ապրող մեր մեծահասակները:

«ԵՍ ԵԿԵՂԵՑԻ ՉԵՍ ԵՐԹԱՐ»

Շարունակում է 14-էն

գտնելու տրամադրութիւնները առկա են: Այս մէկը «յագեցնող» իրականութիւն է՝ հայր միշտ արթուն ու գործօն պահելու իր ինքնութեան եւ հաւատքին գոյապայքարին մէջ եւ աշխարհով մէկ: ***

Եոհաննը եկեղեցի չ'երթար եւ միայն հմայուած է աղօթատեղիներուն արտաքինով ու մեծութեամբ: Տիգրանը եկեղեցի կ'երթայ ու հմայուած է անոր խորքով ու պատգամով: Եթէ Եոհաննը անտարբեր է այս առնչութեամբ, բայց Տիգրանը ծանրաբեռնուած է այս առաքելութեան յառաջխաղացքին համար:

Հայուն յատուկ այս ծանրաբեռնուածութիւնն է, որ կը կրէ սփիւռքահայութիւնը՝ տարբեր իրավիճակներու մէջ: Եթէ հայր մէկ կողմէ կ'ուզէ պահել պատմու-

թիւնը, բայց նաեւ ջատագովն է այս պատմութիւնը շարունակականութեան նոյն ընթացքին մէջ դնելու: Ասիկա հայուն աւանդին ու պահանջատիրութեան շարունակականութիւնն է:

Տիգրան կը գիտակցի, որ ասիկա դիւրին ընթացք մը չէ, բայց, հակառակ ամէն ինչի, կ'ուզէ շարունակել այդ ծանրաբեռնուածութիւնը կրել:

Տիգրանին ընթացքը հայուն ընթացքն է, ոչ թէ «չլինելու», այլ «լինելու», հակառակ ծանր բեռնան, շարունակելու: Ասիկա Հոլանտայի յատուկ չէ, այլ՝ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Եոհաննը եկեղեցի չ'երթար: Ասիկա իր ընտրութիւնն է, թերեւս ալ իր սորվածին դրսեւորումն է: Բայց հայուն ընտրութիւնն ու սորվածը իր գոյութեան ամբողջ տեւողութեան ու պատմութեան ընթացքին «եկեղեցի երթալն է»:

VA Print Media
Book Printing • Hard Covers • Year Books
Restoration of Old Books & Bibles
Նոր Գիրքերու Տպագրութեան եւ
Հին Գիրքերու Նորոգութեան Համար
Հեռաձայնել՝ ՎԱՀԷ ԱՋԱՊԱՀԵԱՆԻՆ
Vahe Atchabahian
1870 E. Layton St. • Pasadena, CA 91104
626-354-5924 • vamedia@yahoo.com

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցեք
«Մասիս» Շարաքաթերթին
T: (626) 797-7680 F: (626) 797-6863
Massis2@earthlink.net

ՏԵՐ ԿԱՆԳՆԻՆՔ ՄԵՐ ԱՐԺԵՔՆԵՐԻՆ

Շարունակում է էջ 15-ին

նորոգների Պատրիկ Ներսիսի (Ներսիսի), Իսահակ Հայկազի եւ ա՛յլ գործակալների սիրագործութիւնների վերաբերեալ արժէքաւոր տեղեկութիւններ-փաստարկներ կան ո՛չ միայն Հայրենի, այլեւ օտար՝ Իտալացի, Ֆրանսացի, գերմանացի եւ ա՛յլ գիտնականների մենագրութիւններում: Էքզորք Նարսէսը Ռաւեննա քաղաքը իր նստավայրը դարձնելով, իշխել է քսանվեց տարի՝ որպէս փոխարքայ: Ռաւեննա քաղաքի 18 էքզորքներից 8րդ հայազգի Իսահակ Հայկազը 625-643 թուականներին ղեկավարել է քաղաքը: Պատրիկ Նարսիսի կողմից 550 թուին կառուցուած Սան Վիտալէ եկեղեցու մէջ գտնուող նրա մարմարէ տապանաքարի վրայ գրուած է՝ «Ես, Սահակ մեծ պայծառ տոհմից՝ զարդ ու փառք մեծ ամենայն Հայոց՝ էի մարտակից արքաներու...»:

Յոյն արուեստաբան Պ. Խարանիսը այսպէս է բնութագրել Հայերի գործունէութիւնը Բիւզանդիոնում. «...Այս ժամանակաշրջանում Հայերի դերը այնքան էր գերակշիռ, որ հնարաւոր է այդ դարերի Բիւզանդական կայսրութիւնը յունական անուանել, յունական էր, որովհետեւ ինչպէս միշտ, նրա քաղաքականութիւնը յունական էր: Հայկական անուանել, որովհետեւ այն տարրը, որ վարեց նրա ճակատագիրը եւ նրա պաշտպանութեան համար հայթայթեց մեծագոյն մասը գիտնորները, հիմնականում Հայեր էին, կամ Հայկական ծագում ունէին...: Հայերի ուսումնասիրողները յարուստիւն էին տալիս յունահայ-հելլենիստական հին քաղաքակրթութեանը...: Այս է թերեւս մեծագոյն այն ծառայութիւնը, որ Հայերը մատուցել են քաղաքակրթութեանը...»:

Իտալիայում Հայկական ճարտարապետական ազդեցութիւնները դրսեւորուել են տարբեր հանգամանքներից-եկակետերից: Սակայն, բոլորն էլ ի յայտ են եկել միջնորդուած Բիւզանդիոնի կայսրութեան պետականութեան եւ նրա մշակոյթի անմիջական ներգործութեամբ, յատկապէս նրա սկզբնական ժամանակաշրջանում, կայսրութեան ենթակայութեան ներքոյ գտնուող տարածքում: Հայկական ճարտարապետութեան առնչութիւնների բացայայտումները չեն սահմանափակուում միայն Իտալիայի տարածքով: Այստեղ նկատի ունենալով այն, որ առնչութիւնները (փոխազդեցութիւնները) Բիւզանդիայից անցնելով Իտալիա, որը քաղաքակրթութեան ու մշակոյթի տարածման առումով դարձել էր միջնորդ տեղամաս, եւ ազդեցութիւնների եւ ընդհանուր շղթայի կարեւորագոյն օղակ, հենց Իտալիայում էին դրսեւորուում Հայ ճարտարապետութեան որոշիչ յորինուածքների դրսեւորումներն ու ոճերի ընդհանրացուած արտայայտութիւնները: Այս առումով տեղին է յիշատակել Վ. Բուսէլի մտքերը.- «Հայաստանի քրիստոնէական դարձից յետոյ՝ քաղաքակրթութիւնը եւ մշակոյթին բերած կարեւորագոյն նպաստը դա ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ բնագաւառն է: Այստեղ է որ ՀԱՅՐ, ամէնից աւելի լիակատար չափով իրականացրել է իր միջնորդի դերակատարումը»: Բիւզանդական բազմազգ կայսրութեան տարածքում բնակչութեան թուով

յոյներից յետոյ Հայերի գերակշռութիւնը Հայ ժողովրդի կեանքի բոլոր բնագաւառներում կարեւոր դերակատարում է ունեցել: Այս առումով շարունակելով Վ. Բուսէլի մտքերը՝ Բիւզանդիայի կայսրութեան կազմում Հայ բնակչութեան առկայութեան ու գործունէութեան վերաբերեալ նա գրել է.- «Հայ ցեղն էր, որ իր բնածին յատկութեան դրոշմն է դրել բիւզանդական կայսրութեան վրայ, նրա մարմինն նոր արիւն ու ջրի տալով նրա կեանքը երկարացրել է դարերով: ...Բնակչութեան կէսէն աւելի Հայ ցեղն էր կազմում, որը 400 տարուան մէջ Հռոմէական արեւելեան կայսրութիւնը՝ Բիւզանդիան դարձնելով մի պետութիւն, որը կատարեց իր պատմական դերը՝ արեւմտեան քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը պաշտպանեց արեւելքի բարբարոսներին»:

Այս ճանապարհով Իտալիաներ-թափանցած քարտաշ-որմնադիր վարպետ ճարտարապետներին, որպէս արեւելքիցիներ, անուանում էին «Օպերայոս Գրեկոս» (Յոյն վարպետներ-բիւզանդացիներ), քանի որ Իտալիա էին մուտք գործում արեւելքից՝ Բիւզանդիայից, ուստի նրանց յորջորջում էին «գրեկոս-յոյն»

Հայ-Իտալական ճարտարապետական ազդեցութիւնը ներթափանցելով «քաղաքացիական-քաղաքաշինական դարպաս» հանդիսացող Ռաւեննա քաղաքով, հենց այդտեղ էլ թողել է նիւթական մշակոյթի յուշարձան հանդիսացող՝ օստգոթերի առաջնորդ Թէոդորիկոս Մեծի դամբարանը, որն իրականացրել է Փոքր Ասիայից ժամանած ճարտարապետ Դանիէլը: Հռոմէացի սենատոր-ծերակուրանական Մազին Օրելլիի Կասիոդորեսը իր գրառումներում յիշատակել է, որ այդ տարիներին Թէոդորիկոսի արքունիքում գործում էր արեւելեան ծագում ունեցող մի ճարտարապետ:

Ամբողջ Եւրոպայում միայն Թէոդորիկոսի դամբարանն է, որտեղ պայտածեւ կամարների սեպածեւ քարերը իրականացուած են աստամնաւոր շարուածքով, յար եւ նման Տեկորի տաճարի պայտածեւ կամարների սեպածեւ քարերի աստամնաւոր շարուածքին, ուստի եզրակացուում է, որ երկու յուշարձաններն էլ կառուցել է նոյն անձնաւորութիւնը:

Հայ-Իտալական ճարտարապետական առնչութեան վերաբերեալ Ռաւեննայում 520 թուին (Տեկորից 15-20 տարի անց), Հայ ճարտարապետ Դանիէլի կողմից իրականացուած Թէոդորիկոս Մեծի քարաշէն դամբարանը, որ կառուցուել է Հայկական ճարտարապետութեան ոճով ու շինելակերպով, ակնառու փաստարկ է Իտալիայում Հայկական ճարտարապետութեան ազդեցութեան առկայութեանը դեռեւս 6րդ դարում:

Հարկ է նշել, որ Տեկորի տաճարի կարեւոր առանձնայատկութիւնն եւ եզակի շինելակերպն է պայտածեւ կամարների, սեպածեւ քարերի աստամնաւոր շարուածքը, ինչպէս նաեւ այն, որ Տեկորի տաճարի գմբէթը հանդիսանալով Հայկական ճարտարապետութեան ամենահնագոյն օրինակը եւ այն համեմատելով աւելի ուշ ժամանակներում իրականացուած գմբէթների հետ, երեւում է Հայկ. գմբէթաշինութեան զարգացման ողջ յետագիծը: Այս առումով աւստրիացի արեւելագէտ արուեստաբան Յո. Ստրօի-

գովսկին եզրակացրել է թէ «Իտալական վերածննդի մեծ ճարտարապետները լարեցին իրենց ոյժերը՝ ձգտելով կառուցել գմբէթն այնպէս, ինչպէս Հայաստանում, որպէս տարածութեան միաւորը պակտոլ գալթ: Այս նպատակին համապատասխան զարգացաւ Արեւմուտքի ճարտարապետութիւնն յաջորդ դարերում ու յարատեւում է մինչեւ մեր օրերը»:

Այսպիսով, ճարտարապետութեան ասպարէզում Հայ-Իտալական առնչութիւնների ուսումնասիրութիւնների արդիւնքները կասկածի տակ են դնում որոշ հայրենի եւ օտար ճարտարապետների կարծիքը թէ Աւստրիկ ճարտարապետութեան հակայական ժառանգութիւն ունեցող Իտալիան-երբեք չէր դիմի օտար երկրից օգտուելու գայթակղութեանէ:

Յովհան Բագարանցու կողմից 6րդ դարի 70ական թուականներին Աւանում կառուցուած Սբ. Յովհաննէսը՝ առաջին հինգ գմբէթանի եկեղեցու ծաւալատարածական-յատկագծային յորինուածքին հետեւած, «Մակեդոնեան տոհմ»ի հիմնադիր Հայազգի Վասիլ Ա.ը՝ կայսրերի Մեծ Պալատում՝ 880 թուին կառուցած «Նէա էկլեզիա» (նոր եկեղեցու), Կ. Պոլսի Սբ. Առաքելոցի, Եփեսոսի Սբ. Յովհաննի, Վենետիկի Սբ. Մարկոսի, Անիի Սբ. Առաքելոցի եւ յետագայում Եւրոպայի տարածքում իրականացուած նմանատիպ հինգ գմբէթանի եկեղեցիները հիմք են տուել ճարտարապետութեան Դոկտոր Տիրան Մարութեանին այդ բոլորը՝ «Հինգ գմբէթանի խաչագմբէթարդ տաճարների Հայկական ձեւ» անուանել, որը առարկայական եւ հիմնաւոր փաստարկ է: Հայ-բիւզանդական ճարտարապետական առնչութիւնների թուում, բացի Նէա էկլեզիայից, հարկ է յիշատակել նրա յորինուածքին հարազատ լուծումներով իրականացուած Լիպսի վանքի եկեղեցին (Իսահակ, 907 թուին), Միրեյաիոնը (Պոստում ձամի, 920 թուին), ինչպէս նաեւ Աթէնքի Սբ. Առաքելոցը (1020) թուին, որտեղ ակնյայտօրէն բացայայտուած է «Յունական ինչ»՝ Հայկական քառախորանի եւ գմբէթակիր չորս մոյթերով յորինուածքը (Սբ. Գրիգոր Լուսաւորչի տեսիլքը), անկիւնային թէք անկիւնագծով հատուող

խորաններով: Կոնստանդին Մոնոմախի կողմից Կիո կղզում 1045 թուին կառուցուած Նէա Մոնի եկեղեցու ճարտարապետական, ծաւալատարածական յորինուածքում առկայ է Արագածոտնի մարզի Մաստարա գիւղի 7րդ դարում կառուցուած Սբ. Յովհաննէս եկեղեցու ճարտարապետական յորինուածքի ակնբերեւ ազդեցութիւնը:

Յոյն արուեստաբան Ճ. Դիմիտրոկալլիս, իր ուսումնասիրութիւններից եզրակացրել է, որ Միլանի «Սան Սատիրո ճարտարապետական տիպը առաջացել է յունական խաչով յատակագծի եւ եռաբսիդ-քառաբսիդ ձեւի ձուլմամբ, որը ծագել է Հայաստանում, այն Փոքր Ասիայի միջնորդութեամբ փոխանցուել է թէ՛ Յունաստանին եւ թէ՛ Արեւմուտքին: Այսպիսով, Սան Սատիրոյի անմիջական նախատիպ հարկ է տեսնել էջմիածինն ու Բագարանը»:

Առկայ ուսումնասիրութիւններից փաստարկուած է, որ այն բոլորը, ինչ արուել է Արեւելքում, անհրաժեշտ սկիզբ է ծառայել Արեւմուտքի համար, Իտալական վերածննդը՝ դա Արեւելքի վերածննդի շարունակութիւնն է, իր զարգացման բարձր փուլը: Հայաստանում սկզբնաւորուած Բագարանեան ճարտարապետական յորինուածքը Փոքր Ասիայի, Բիւզանդիայի, Յունաստանի միջնորդութեամբ՝ առեւտրականների, ուխտաւորների, գաղթական-բռնազաղթուած՝ պաւլիկեան-թոնդրակեանների, վանականների գործունէութիւնների գործընթացում փոխանցուել է Իտալիայի տարածք, այդեղից էլ եւրոպական տարբեր երկրներ:

Վալենգիանօ քաղաքից ոչ շատ հեռու Կոստի բնակավայրում Բենեդիկտեան Ամենայն Սրբոց եկեղեցին՝ երեք բրգաձեւ իր յորինուածքով աղերս ունի Դուլինի կաթողիկոսարանի յորինուածքին: Նափովի քաղաքում գտնուող Ամալֆի պաշտամունքային համալիրի գանգակատունը, իրականացուած 1262 թուին, աղերս ունի Սբ. Հռիփսիմէ եկեղեցու հետ, իր չորս անկիւններում առանձին կանգնած բոլորակ ծաւալների առկայութեամբ:

(Շարունակելի)

ՎԱՐՁՈՒ ՏՈՒՆ

PALM SPRINGS ԱՐՉԱԿՈՒՐԴԻ ԳԼԱՅՈՂ ԳԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐԻ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Փալմ Սփրինգսի գեղատեսիլ եւ կից լեռնային շրջանին, վարձու է տրուում լրիւ կահաւորուած մէկ մնջարան, մեծ մատասեմեակ, խոհանոց՝ բոլոր յարմարութիւններով, մինչեւ 5-6 հոգի գիշերելու տարողութեամբ Condo: Ունի մեծ լողաւազան, քաջուզի, թեմիսի խաղաղաշտ, կանաչազարդ փիքնիքի տարածք, իր յատուկ կրակարաններով եւ 24-ժամեայ ապահովութեան սիստեմ:

Վարձման գներն են՝

Ուրբաթ, Շաբաթ եւ Կիրակի՝	\$ 400
Long Weekend-ների համար՝	\$ 500
Մէկ շաբաթուայ համար՝	\$ 675
Մէկ ամսուայ համար՝	\$ 1450

Մանրամասների համար հեռաձայնել՝
(818) 246-0125